ជំពូកទី ៤

ប្រភពដើម និងគោលការណ៍របស់ WTO

WTO គឺជាអង្គការ ដែលបន្តវេនពីកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មពីមុន ដែលហៅថា កិច្ចព្រមព្រៀងទូទៅ ស្តីពីពន្ធគយ និងពាណិជ្ជកម្ម (GATT) ដែលគេបានបង្កើតឡើងនៅឆ្នាំ ១៩៤៨។ WTO មានសមាជិកភាព ច្រើនជាង GATT និងគ្របដណ្តប់លើកម្មវត្ថុច្រើនជាង។ ប៉ុន្តែ គឺ GATT នេះហើយ ដែលបានបង្កើតគោលការណ៍ពហុភាគីនៅក្នុងប្រព័ន្ធពាណិជ្ជកម្មនេះ។ ប្រអប់ ទី ៣ បានបង្ហាញជាសង្ខេបអំពីប្រវត្តិ របស់ GATT និង WTO។

WTO គឺជាស្ថាប័នមួយ និងជាសំណុំនៃវិធានទាំងឡាយ ដែលហៅថា "ច្បាប់ WTO"។ សមាជិកនីមួយៗក្នុងចំណោមសមាជិកជិត ១៥០ របស់ WTO ត្រូវប្រតិបត្តិតាមវិធានទាំងនេះ និងត្រូវផ្តល់ឱ្យសមាជិកដទៃទៀតនូវផលប្រយោជន៍ពាណិជ្ជកម្មជាក់លាក់ដែលពួកគេបានសន្យា។

អង្គសំខាន់នៃច្បាប់របស់ WTO រួមមានកិច្ចព្រមព្រៀង និងសេចក្តីសម្រេចចិត្តជាង ៦០។ ទាំងអស់នេះត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់ក្រុមប្រឹក្សា និងគណៈកម្មាធិការនានានៃទីស្នាក់ការកណ្តាលរបស់ WTO នៅទីក្រុងហ្សឺណែវ ប្រទេសស្វីស។ WTO គ្មានការិយាល័យនៅតាមប្រទេស ឬការិយាល័យប្រចាំតំបន់ទេ។ ការចរចាក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ ដូចជាកិច្ចប្រជុំនៅទីក្រុងដូហា (Doha - រដ្ឋធានីនៃប្រទេសកាតា) ជាដើម តម្រូវឱ្យមានវេទិកាចរចាពិសេសរបស់ខ្លួន។ សមាជិករបស់ WTO ថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រីជួបប្រជុំគ្នា យ៉ាងហោចណាស់ ពីរឆ្នាំម្តង។ ពេលក្រៅពីនេះ ប្រតិភូថ្នាក់ជាតិទាំងឡាយ ដែលតាមធម្មតា ជាអ្នកការទូត និងជាមន្ត្រីពាណិជ្ជកម្ម ជាតិធ្វើការងារប្រចាំថ្ងៃ។ ប្រអប់ទី ២ ខាងក្រោម បង្ហាញរចនាសម្ព័ន្ធនៃស្ថាប័នតំណាងរបស់ WTO។

ប្រអប់ទី ២ : រចនាសម្ព័ន្ធរបស់អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក

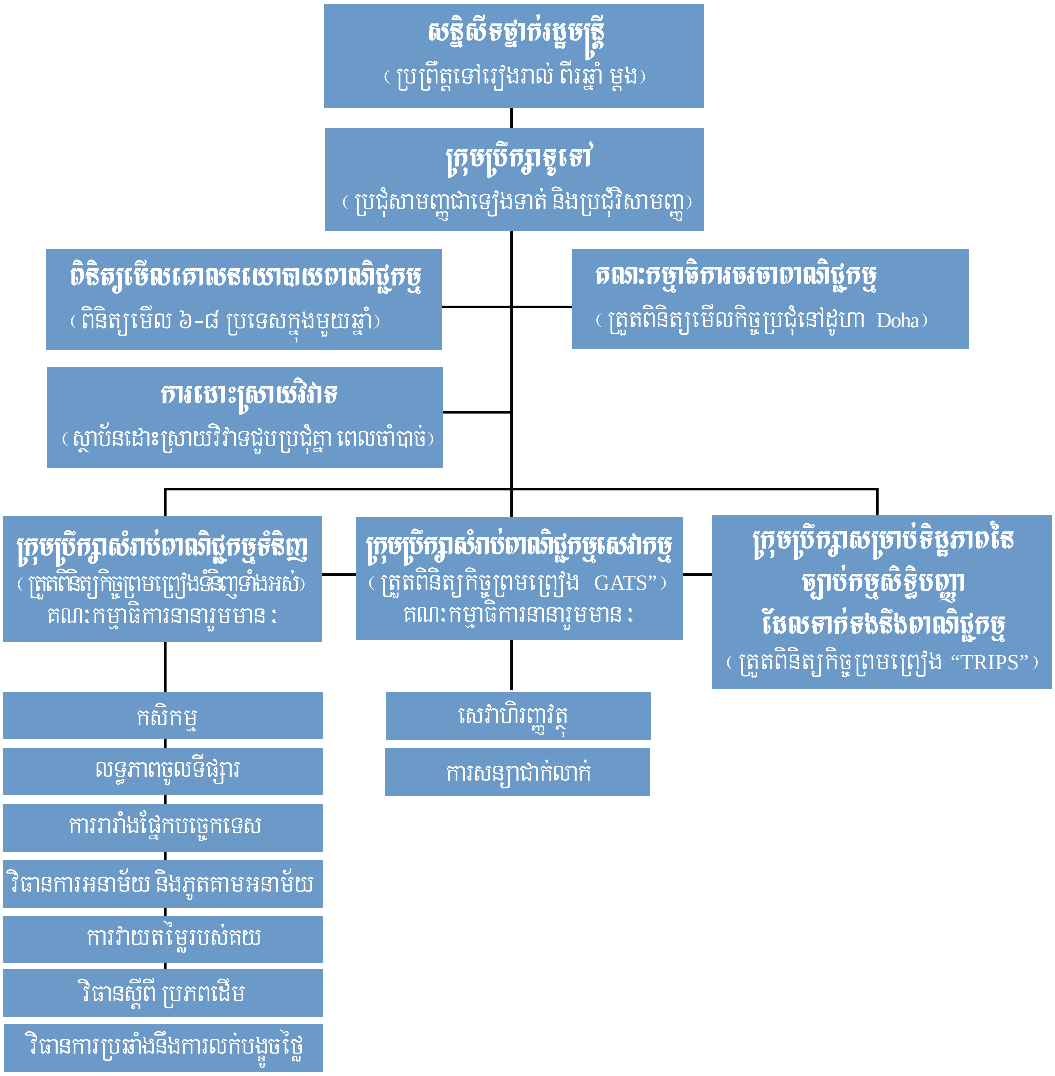

ប្រអប់ទី ៣ : ប្រវត្តិសង្ខេបរបស់ WTO

១៩៤៦-៤៧	ការចរចារវាងប្រទេសចំនួន ៥០ ឧបត្ថម្ភគាំទ្រដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ ដើម្បីបង្កើតអង្គការពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិ (ITO) ដំណាលគ្នាជាមួយធនាគារពិភពលោក និង មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ។ សេចក្តីព្រាងមួយស្តីពី ITO ត្រូវបានបង្កើតឡើង។ ស្របជាមួយគ្នានេះដែរ ប្រទេសចំនួន ២៣ បានសម្រេចចិត្តធ្វើការចរចាការកាត់បន្ថយពន្ធនាំចូលក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន និងដើម្បីអនុម័តសេចក្តីព្រាងវិធានពាណិជ្ជកម្មមួយចំនួន របស់ ITO។ សម្បទានទាក់ទងនឹងពន្ធនាំចូល និងវិធានរួមគ្នាដែលហៅថា កិច្ចព្រមព្រៀងទូទៅស្តីពីពន្ធគយ និងពាណិជ្ជកម្ម (GATT)។
១៩៤៨	ថ្ងៃ ទី ១ ខែមករា: GATT ចូលជាធរមានលើមូលដ្ឋានបណ្តោះអាសន្ន។ ក្នុងចំណោមសមាជិក ២៣ ប្រទេស កាលពីដំបូង មានប្រទេសចំនួន ១១ ជាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ។ ខែមិនា: សន្និសីទអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីពាណិជ្ជកម្ម និងការផ្តល់ការងារ នៅទីក្រុងឡាហាវ៉ាន នៃប្រទេសគុយបា អនុម័តធម្មនុញ្ញរបស់ ITO ប៉ុន្តែធម្មនុញ្ញនោះ ចាំបាច់ត្រូវទទួលសច្ចាប័នពីអង្គការនីតិបញ្ញត្តិថ្នាក់ជាតិ។
១៩៥០	រដ្ឋាភិបាលសហរដ្ឋអាមេរិកប្រកាសថា ខ្លួននឹងមិនស្វែងរកការផ្តល់សច្ចាប័នលើធម្មនុញ្ញរបស់ ITO ឡើយ ព្រោះមានការប្រឆាំងនៅក្នុងសភា។ អាស្រ័យហេតុនេះ ITO ក៏ត្រូវបានគេរំលាយចោល។
១៩៤៨-៩៥	GATT នៅតែជាកិច្ចព្រមព្រៀង "បណ្តោះអាសន្ន" មួយដដែល។
១៩៤៨-៨៦	នៅក្នុង GATT មានកិច្ចប្រជុំចប់ពេញលេញ ចំនួនប្រាំពីរលើក។

ឆ្នាំ	ទីកន្លែង និង ឈ្មោះ	ប្រធានបទនៃការប្រជុំ	ចំនួនប្រទេស
១៩៤៧	ហ្សឺណែវ	ពន្ធនាំចូល	២៣
១៩៤៩	ទីក្រុងអានេស៊ី Annecy (បារាំង)	ពន្ធនាំចូល	១៣
១៩៥១	ទីក្រុងទ័រកាយ Torquay (អង់គ្លេស)	ពន្ធនាំចូល	៣៨
១៩៥៦	ហ្សឺណែវ	ពន្ធនាំចូល	២៦
១៩៦០-៦១	ហ្សឺណែវ (កិច្ចប្រជុំនៅ Dillon)	ពន្ធនាំចូល	២៦
១៩៦៤-៦៧	ហ្សឺណែវ (កិច្ចប្រជុំនៅ Kennedy)	ពន្ធនាំចូល និងវិធានទប់ទល់ការលក់បង្ខូចថ្លៃ	៦២
១៩៧៣-៧៩	ហ្សឺណែវ (កិច្ចប្រជុំនៅតូក្យូ)	ពន្ធនាំចូល-វិធានស្ដីពីរបាំងមិនមែនពន្ធនាំចូល ។ល។	១០២

១៩៦៤ គេបានបូកបន្ថែម "ផ្នែកទី IV" នៃ GATT ដើម្បីផ្ដល់ប្រព្រឹត្តិកម្មពាណិជ្ជកម្មអនុគ្រោះ ចំពោះប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ជាពិសេស ដើម្បីអាចឱ្យគេទទួលផលប្រយោជន៍ ពីពន្ធនាំចូល នៅក្នុងការចរចាពាណិជ្ជកម្ម ដោយមិនចាំបាច់ផ្ដល់ការអនុគ្រោះសងវិញ ។

១៩៧៣ គេបានបន្ថែម "ប្រយោគបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល" ទៅក្នុង GATT ដើម្បីបង្កើតគម្រោងការអនុគ្រោះផ្នែកច្បាប់ ចំពោះប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ។ គម្រោងការទាំងនេះ ដូចជា GSP ជាដើម មានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នាជាមួយវិធានស្ដីពី MFN ។

១៩៨៦ កិច្ចប្រជុំនៅប្រទេសអ៊ុរូហ្គាយ (Uruguay) បានប្រព្រឹត្តទៅនៅទីក្រុង Punta del Exte ។ អាណត្តរបស់កិច្ចប្រជុំនេះមានទំហំធំជាងពេលណាៗទាំងអស់ រួមបញ្ចូលទាំងវិធាននានាទាក់ទងនឹងពន្ធនាំចូល និងអ្វីដែលមិនមែនជាពន្ធនាំចូលផងដែរ ។ ប៉ុន្តែ កិច្ចប្រជុំនេះក៏បាន ពង្រីកប្រព័ន្ធ ធ្វើពាណិជ្ជកម្មទៅកាន់វិស័យថ្មីៗនៃពាណិជ្ជកម្មផងដែរ ដូចជា សេវាកម្ម និងសិទ្ធិ ស្ដីពីកម្មសិទ្ធិ បញ្ញា ។ ក្រៅពីនេះ វាជាកិច្ចប្រជុំដែលរៀបចំសាជាថ្មីទាំងស្រុង នូវប្រព័ន្ធដោះស្រាយវិវាទ និង បង្កើតអង្គការពាណិជ្ជកម្មថ្មីមួយ សម្រាប់ជំនួស GATT ដែល មាន "លក្ខណៈ បណ្ដោះអាសន្ន" ។

១៩៩៣ ថ្ងៃ ទី ២០ ខែធ្នូ: ឈានដល់មានកិច្ចព្រមព្រៀងស្ដីពីឯកសារទាំងអស់នៃកិច្ចប្រជុំនៅ ប្រទេសអ៊ុរូហ្គាយ (Uruguay) ។ អត្ថបទច្បាប់ និងការសន្យាថ្នាក់ជាតិ ស្ដីពីទំនិញ ព្រមទាំងសេវាកម្ម ដែលមានចំនួន 23 000 ទំព័រ ។

១៩៩៥	"កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងម៉ារ៉ាកេស (Marrakesh)" (ប្រទេសម៉ារ៉ុក) ស្តីពីការបង្កើតអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក បានចូលជាធរមាន។
១៩៩៥-២០០៥	ការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងភាគច្រើន ស្តីពីកិច្ចប្រជុំនៅប្រទេសអ៊ុយរូហ្គាយ (Uruguay) រួមមានកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីកសិកម្ម វាយនភណ្ឌ កម្មសិទ្ធិបញ្ញា ការវាយតម្លៃពន្ធគយ និងឧបសគ្គមិនមែនជាពន្ធនាំចូលដទៃទៀត។
១៩៩៧	ឈានដល់មានកិច្ចព្រមព្រៀងបន្ថែមអំពីសេវាហិរញ្ញវត្ថុ និងសេវាទូរគមនាគមន៍ជាមូលដ្ឋាន។
១៩៩៩	កិច្ចប្រជុំថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រីនៃ WTO នៅទីក្រុងសេអាថល (Seattle) សហរដ្ឋអាមេរិក ពុំអាចប្រកាសបើកកិច្ចប្រជុំពាណិជ្ជកម្មថ្មីមួយបានឡើយ។
២០០១	ប្រទេសចិនក្លាយជាសមាជិកនៃអង្គការ WTO បន្ទាប់ពីឆ្លងកាត់ការចរចាអស់ពេល ១៥ ឆ្នាំ។
២០០១	សន្និសីទថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រីនៃអង្គការ WTO ប្រកាសបើកកិច្ចប្រជុំនៅទីក្រុងដូហា (Doha)។
២០០៤	ប្រទេសកម្ពុជាក្លាយជាសមាជិកទី ១៤៨ របស់អង្គការ WTO។

បែបបទទាំងអស់នេះបានក្លាយទៅជាបន្ទុកមួយដ៏ធ្ងន់ ចំពោះបណ្តាសមាជិក WTO ដែលជាប្រទេសតូចតាច និងក្រីក្រ។ ដើម្បីជួយសំរាលបន្ទុក ហើយលៃយ៉ាងណាឱ្យមានការចូលរួមប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព អង្គការ WTO និងទីភ្នាក់ងារអន្តរជាតិដទៃទៀត បានផ្តល់ជំនួយបច្ចេកទេសដែលរួមមានវគ្គបណ្តុះបណ្តាល មន្ត្រីពាណិជ្ជកម្មថ្នាក់ជាតិផងដែរ។ ប៉ុន្តែជំនួយដែលមាននោះ មិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ជួយប្រទេសកម្ពុជាឱ្យចូលរួមនៅក្នុងផ្នែកទាំងអស់របស់ WTO ឡើយ។ ប្រទេសកម្ពុជាចាំបាច់ត្រូវកំណត់អាទិភាពនៃកម្មវត្ថុរបស់ខ្លួននៅក្នុងសមាជិកភាព ក្នុង WTO ព្រមទាំងបញ្ហានានា ដែលកម្ពុជាលើកឡើងចំពោះអង្គការនេះ។

ប្រទេសកម្ពុជា មានឱកាសចូលរួមក្នុងក្រុមមួយ ជាមួយប្រទេសដទៃទៀតក្នុងការដឹកនាំការចរចា។ ក្រុមនៃប្រទេសជាសមាជិក WTO ដែលមានការអភិវឌ្ឍទាបបំផុត[១] ធ្វើការជាមួយគ្នានៅពេលដែលពួកគេមាន

[១] អង្គការសហប្រជាជាតិបានអោយឈ្មោះប្រទេសចំនួន ៣២ ក្នុងចំណោមប្រទេសចំនួន ៥០ ថាជាប្រទេស "អភិវឌ្ឍតិចបំផុត" ដែលជាសមាជិករបស់ WTO : អង់ហ្គោឡា បង់ក្លាដែស បេនាំង បួរគីណាហ្វាសូ ប៊ូរុនឌី កម្ពុជា សាធារណរដ្ឋអាហ្វ្រិក កណ្តាល ឆាដ កុងហ្គោ ឌ្យីប៊ូទី ហ្គំប៊ី ហ្គីណេ ហ្គីណេប៊ីសាវ ហៃទី ឡេសូតូ ម៉ាដាហ្គាស្កា ម៉ាឡាវី ម៉ាល់ឌីវ ម៉ាលី ម៉ូរីតានី ម៉ូហ្សំប៊ីក មីយ៉ាន់ម៉ា នេប៉ាល់ នីហ្សេរីយ៉ា រ្វ៉ាន់ដា សេនេហ្គាល សេរ៉ាឡេអូន កោះសូឡូម៉ូន តង់ហ្សានី តូហ្គោ អូហ្គង់ដា ហ្សំប៊ី ។

គោលដៅដូចគ្នា។ ឧទាហរណ៍ កាលពីពេលថ្មីៗនេះ ប្រទេសទាំងនោះបានធ្វើការជាមួយគ្នា ដើម្បីធ្វើឱ្យវិធានរបស់ WTO មានលក្ខណៈកាន់តែច្បាស់លាស់ ស្ដីពីប្រព្រឹត្តិកម្មពាណិជ្ជកម្មពិសេស និងដាច់ដោយឡែកសម្រាប់ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ (សូមអានផ្នែកដែលនិយាយអំពីការមិនរើសអើង)។ ជាងនេះទៅទៀត សមាជិក WTO ដែលមានការអភិវឌ្ឍទាបបំផុត និងសមាជិក WTO ក្រីក្រឯទៀត បានធ្វើការជាមួយគ្នាជាក្រុមធំមួយ (“G90”) ក្នុងកិច្ចចរចានៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនៅទីក្រុងដូហា (Doha) ដោយផ្ដោតជាពិសេស ទៅលើវិស័យកសិកម្ម។

ការចូលរួមរបស់រដ្ឋាភិបាល

មានតែរដ្ឋាភិបាលតែប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចចូលរួមនៅក្នុងការងាររបស់ WTO ព្រោះថារដ្ឋាភិបាលបាន ឯកភាពចំពោះភារកិច្ចតាមកិច្ចសន្យានៃសមាជិកភាព WTO របស់ខ្លួន។ ប៉ុន្តែ ផ្នែកឯកជនចាំបាច់ត្រូវសម្រេចចិត្ត ថាតើពួកគេត្រូវធ្វើដូចម្ដេច ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួននៅទីក្រុងហ្សឺណែវ ហើយលើកសំណើសមស្របដល់ស្ថាប័ននានារបស់រដ្ឋាភិបាលនៅទីក្រុងភ្នំពេញ។ រដ្ឋាភិបាលគប្បីប្រកាន់យកជំហរនៅក្នុង WTO ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងនូវផលប្រយោជន៍សាធារណៈទូទៅ។ ប៉ុន្តែ អ្វីដែលសំខាន់ជាងទាំងអស់នោះ គឺរដ្ឋាភិបាល ត្រូវតំណាងឱ្យតម្រូវការរបស់ក្រុមហ៊ុនឯកជនដែលព្យាយាមពង្រីកខ្លួនធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងវិនិយោគ។ ប្រសិនបើ រដ្ឋាភិបាលមិនតំណាងឱ្យក្រុមហ៊ុនទាំងនេះទេនោះ សមាជិកភាពរបស់ WTO នឹងពុំសូវមានតម្លៃអ្វីឡើយ។

ការសម្រេចចិត្តរបស់ WTO ឈរលើមូលដ្ឋាននៃការមូលមតិគ្នាជាឯកច្ឆ័ន្ទ មានន័យថា ការសម្រេចចិត្ត មួយអាចនឹងអនុវត្តបាន បើគ្មានសមាជិកណាមួយ ឬក្រុមនៃសមាជិក ប្រឆាំងនឹងសេចក្ដីសម្រេចចិត្តនោះទេ។ ការធានាឱ្យមានការមូលមតិគ្នាជាឯកច្ឆ័ន្ទ អាចជាដំណើរការមួយដែលមានរយៈពេលវែង និងលំបាក។ ប៉ុន្តែ គ្មានសមាជិក WTO ណាមួយ ទោះបីជាសមាជិកនោះជាប្រទេសតូចតាចក្តី ត្រូវបានគេមើលរំលងឡើយ ប្រសិនបើរដ្ឋាភិបាលរបស់ប្រទេសនោះយល់ថា មានការគំរាមកំហែងធ្ងន់ធ្ងរ ចំពោះផលប្រយោជន៍ជាតិ។ មានន័យថានៅពេលណាដែលមានការសម្រេចចិត្តរួចហើយ ការសម្រេចនោះនឹងមានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំងមកលើ ស្ថាប័នរដ្ឋ និងនីតិបញ្ញត្តិរបស់ជាតិ។ សេចក្ដីសម្រេចចិត្តដែលធ្វើឱ្យមានការគំរាមកំហែងដ៏ធ្ងន់ធ្ងរដល់ផលប្រយោជន៍ជាតិ របស់ប្រទេសជាសមាជិក ទំនងជាមិនកើតមានទេ ប្រសិនបើគេធ្វើសេចក្ដីសម្រេចចិត្ត តាមរយៈការបោះឆ្នោត ដោយយកមតិភាគច្រើន។

គោលការណ៍ចំបងៗរបស់ WTO

គោលការណ៍មានលក្ខណៈសាមញ្ញមួយចំនួនតូចដែលមានមូលដ្ឋាននៅក្នុងវិធានរបស់ WTO ប៉ះពាល់ដល់កម្ពុជា និងដល់សមាជិកដទៃទៀតទាំងអស់៖

១. ច្បាប់ និង បទប្បញ្ញត្តិនានាត្រូវមានតម្លាភាព

តម្លាភាព គឺជាគោលការណ៍ចំបងរបស់ WTO ។ សម្រាប់ពាណិជ្ជករ គ្មានអ្វីដែលមានសារៈសំខាន់ជាងការយល់ដឹង និងទំនុកចិត្តរបស់ពួកគេ ទៅលើបរិយាកាសច្បាប់ ដែលពួកគេដំណើរការឡើយ ទោះជានៅក្នុង ប្រទេស និងនៅក្រៅប្រទេសក្តី ។ តាមធម្មតា កិច្ចព្រមព្រៀង WTO ត្រូវតែមានតម្លាភាព ហើយតម្រូវឱ្យ រដ្ឋាភិបាល និងអាជ្ញាធរដទៃទៀតបោះផ្សាយនូវច្បាប់ វិធាន និងកិច្ចប្រតិបត្តិនានាដែលអាចមានផលប៉ះពាល់ ដល់ ពាណិជ្ជកម្ម ឬការវិនិយោគ ។ ប្រការនេះនឹងមានពិភាក្សាលំអិតនៅក្នុងជំពូកបន្ទាប់ ។

បញ្ញត្តិបែបនេះមានសារៈសំខាន់ ទាំងចំពោះក្រុមហ៊ុនដែលកំពុងដំណើរការក្នុងប្រទេស និងទាំងក្រុមហ៊ុនដែលមានបំណងចង់ចូលរកស៊ីនៅក្នុងប្រទេស ។ ក្រុមហ៊ុនទាំងអស់ដែលដំណើរការនៅកម្ពុជា គួរដកពិសោធក្នុងការបើកចំហក្របខ័ណ្ឌគ្រប់គ្រងដោយបទបញ្ញត្តិ ចំពោះអាជីវកម្ម ។ ប្រសិនបើគ្មានការផ្លាស់ប្តូរទាំងនេះទេ ចំណាយដែល គេមើលមិនឃើញ និងការបង់ប្រាក់ក្រៅផ្លូវការនានា នឹងកាន់តែធ្វើឱ្យមានឧបសគ្គចំពោះកិច្ចអភិវឌ្ឍ និងចំពោះក្រុមហ៊ុនអន្តរជាតិធំៗ ដែលគ្រោងនឹងមកបើអាជីវកម្មនៅកម្ពុជា ដែលតាមធម្មតា ពួកគេគ្មានឆន្ទៈទទួលយកនូវការធ្វើបែបនេះទេ ។ ការបើកចំហទីផ្សារនៅក្នុង WTO តម្រូវឱ្យមានការ បើកចំហផ្នែកបទបញ្ញត្តិ និងការគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់ ។

ក្នុងឋានៈជាសមាជិក WTO ប្រទេសកម្ពុជាបានសន្យាដោយខ្លួនឯងថា ក្នុងរយៈពេល ៣០ ថ្ងៃ កម្ពុជានឹងផ្តល់មតិយោបល់លើវិធានថ្មីៗទាំងឡាយ ដែលប៉ះពាល់ដល់ពាណិជ្ជកម្មទំនិញ ពាណិជ្ជកម្មសេវាកម្ម ឬដល់ការការពារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា ដែលបណ្តាលមកពីវិធានការថ្មីៗ ដែលគេបានស្នើឡើង ។ វិធានការថ្មីនឹងគ្មានប្រសិទ្ធភាព ឡើយ ដរាបណាគេមិនបោះផ្សាយវិធានការទាំងនោះនៅក្នុងរាជកិច្ច ។ ច្បាប់ វិធាន និងក្រឹត្យផ្សេងៗ ក៏ដូចជា វិធាន រដ្ឋបាល និងវិធានតុលាការទាំងអស់ដែលទាក់ទងទៅនឹងពាណិជ្ជកម្ម ចាំបាច់ត្រូវដាក់ផ្សាយក្នុងវែបសាយ ផ្លូវការ www.moc.gov.kh (បទបញ្ញត្តិពាណិជ្ជកម្ម) និង www.cambodia.gov.kh (ច្បាប់ និង វិធាន ទូទៅ) ។

កិច្ចព្រមព្រៀង WTO ចំនួន ៣ តម្រូវឱ្យមានកន្លែងផ្តល់ព័ត៌មានដែលបង្កើតឡើងដោយរដ្ឋាភិបាល ដើម្បី

ឱ្យក្រុមហ៊ុនបរទេស ឬក្រុមហ៊ុនក្នុងប្រទេសអាចស្វែងរកបាន នូវព័ត៌មានស្ដីអំពីច្បាប់ វិធាន និងកិច្ចប្រតិបត្តិ បច្ចុប្បន្ន។ ទាំងអស់នេះ អនុវត្តចំពោះបទបញ្ញត្តិដែលធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សេវាកម្ម (TBT) (សូមអានប្រអប់ទី ១៣ ក្នុងជំពូកទី ៨) និងសុវត្ថិភាពស្បៀងអាហារ (សូមអានប្រអប់ ក១.១ នៅក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ក១)។

ប្រទេសកម្ពុជាត្រូវតែផ្ដល់ដំណឹងដល់ WTO ដោយផ្ទាល់ អំពីវិធានការនានាដែលស្ថិតក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរបស់ WTO។ គេអាចរកមើលកិច្ចព្រមព្រៀង និងការជូនដំណឹងអំពីវិធានទាំងអស់នេះ របស់សមាជិក WTO ទាំងអស់ នៅលើវែបសាយ www.wto.org។

២. ភាពមិនរើសអើង

គោលការណ៍សំខាន់ទី ២ នៃវិធានរបស់ WTO គឺ *ការមិនរើសអើង*។ គេអនុវត្តគោលការណ៍នេះ ជាពីរកម្រិត។ កម្រិតទី ១: ការមិនរើសអើង មានន័យថា គេមិនអាចរើសអើងប្រឆាំងនឹងទំនិញកម្ពុជា នៅក្នុងទីផ្សារនាំចេញ ធៀបនឹងទំនិញដូចគ្នា ដែលនាំមកពីប្រទេសប្រកួតប្រជែងនានាឡើយ។ កម្រិតទី ២: នៅពេលណាដែលទំនិញនោះចូលទៅដល់ទីផ្សារនាំចេញ គេមិនអាចរើសអើងចំពោះទំនិញកម្ពុជា ខុសពីទំនិញដែលផលិតនៅក្នុងសាមីប្រទេសឡើយ។

ទម្រង់ទី ១ ស្ដីពីការមិនរើសអើង ត្រូវគេឱ្យឈ្មោះថា "ប្រទេសដែលបានទទួលការអនុគ្រោះពាណិជ្ជកម្មបំផុត" (MFN)។ មានន័យថា នៅក្នុងទីផ្សារនៃសមាជិក WTO គេមិនត្រូវចាត់ទុកទំនិញកម្ពុជា ខុសពីទំនិញរបស់សមាជិក WTO ដទៃទៀតឡើយ។ ប៉ុន្តែ គេពុំសូវគោរពគោលការណ៍នេះឡើយ តាមរយៈទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មប្រចាំតំបន់ និងទំនាក់ទំនងពាណិជ្ជកម្មដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ (សូមអានប្រអប់ទី ៤)។

ទម្រង់ទី ២ នៃការមិនរើសអើង ហៅថា "ប្រព្រឹត្តិកម្មជាតិ"។ នេះគឺជាកិច្ចការពារដែលមានសារៈសំខាន់មួយ ចំពោះស្ថានភាពដែលទំនិញនានាអាចចូលទៅកាន់ទីផ្សារមួយ ប៉ុន្តែបន្ទាប់មកគេធ្វើមិនឱ្យមានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែង ព្រោះថាទំនិញទាំងនោះត្រូវជាប់ពន្ធជាប់បន្ទុក ឬកិច្ចប្រតិបត្តិផ្នែករដ្ឋបាលពិសេស ដែលគេមិនអនុវត្តចំពោះផលិតផលប្រភេទដូចគ្នាដែលផលិតក្នុងប្រទេស។ ការធានាអំពីប្រព្រឹត្តិកម្មជាតិ នឹងជួយទំនិញកម្ពុជានៅក្នុងទីផ្សារនាំចេញ។ ស្របជាមួយគ្នានេះ គេត្រូវប្រើប្រាស់ប្រព្រឹត្តិកម្មជាតិនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ ដែលអាចនឹងដាក់កំហិតទៅលើសមត្ថភាពអាជីវកម្មក្នុងប្រទេស ក្នុងការសម្របខ្លួនជាមួយការប្រកួតប្រជែង លើការនាំចូល។

ប្រអប់ទី ៤ : កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មប្រចាំតំបន់ និងពាណិជ្ជកម្មដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ ជាបញ្ហាប្រឈមមួយចំពោះ WTO

នៅពេលមានការចរចានៅក្នុង GATT ក្នុងទសវត្ស ១៩៨០ ជានិច្ចកាលតែងតែមានការរំពឹងទុកថា ប្រទេសមួយចំនួននឹងរួមគ្នាលុបបំបាត់របាំងពាណិជ្ជកម្មក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន។ សហភាពអឺរ៉ុប គឺជាឧទាហរណ៍ចំបងមួយ ក្នុងការលុបបំបាត់របាំងពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងបណ្តាប្រទេសជាសមាជិក។ ការគណនាបានបង្ហាញថាការកាត់បន្ថយ របាំងពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងចំណោមក្រុមប្រទេសប្រហាក់ប្រហែលគ្នា នឹងធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសទាំងនោះ រីកចម្រើនរួមគ្នា និងកាន់តែមានលក្ខណៈរឹងមាំបន្ថែមទៀត ហើយគេមានជំនឿថា នឹងបង្កើនការនាំចូលច្រើនជាងធម្មតា។ ទោះបីជាមានការរើសអើងចំពោះប្រទេសដែលមិនស្ថិត នៅក្នុងក្រុមក្តីប្រទេសនីមួយៗ នឹងបានទទួលផលចំណេញ។

ក្នុងការអនុញ្ញាតឱ្យមានកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មប្រចាំតំបន់ ដំបូង GATT ហើយបន្ទាប់មក WTO បានដាក់ល័ក្ខខ័ណ្ឌមួយចំនួន។ ឧទាហរណ៍ កិច្ចព្រមព្រៀងប្រចាំតំបន់ទាំងនោះ ត្រូវអនុវត្តឱ្យបានច្រើន ចំពោះពាណិជ្ជកម្មទាំងឡាយ ក្នុងចំណោមភាគីនៅក្នុងតំបន់ និងមិនគួរបង្កើនរបាំងពាណិជ្ជកម្មចំពោះសមាជិក WTO ដទៃទៀយ។

ប៉ុន្តែគួរឱ្យសោកស្តាយ គេកម្រអនុវត្តបានតាមល័ក្ខខ័ណ្ឌទាំងនោះណាស់ មួយចំណែកធំ គឺបណ្តាលមកពីបញ្ហាត្រូវប្រឈមមុខចំពោះពាណិជ្ជកម្មកសិកម្ម។ ប្រហែលជាជាងដប់ឆ្នាំកន្លងទៅ កតិកាសញ្ញាទាំងនេះ បានរីកសាយទៅដល់ចំណុចមួយ ដែលសមាជិក WTO ស្ទើរតែទាំងអស់ បានចាប់អារម្មណ៍ជាមួយកតិកាសញ្ញាទាំងនេះ ហើយគេមិនជឿថា មានប្រទេសជាច្រើនគោរពបានតាមល័ក្ខខ័ណ្ឌ របស់ WTO ឡើយ។

សម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា កិច្ចព្រមព្រៀង AFTA ជាកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីតំបន់ពាណិជ្ជកម្មសេរីរបស់អាស៊ាន ទំនងនឹងក្លាយជាកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសំខាន់ប្រចាំតំបន់ នៅក្នុងអនាគតដ៏ខ្លីខាងមុខ។ គ្មានហេតុផលណា ដែលត្រូវជឿថា AFTA អាចទទួលយកបាន នៅក្នុង WTO ទោះតិច ឬច្រើនជាងកិច្ចព្រមព្រៀងស្រដៀងគ្នា ក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះឡើយ ដូចជា Mercosur នៅអាមេរិកឡាទីន ឬ NAFTA (សហរដ្ឋអាមេរិក កាណាដា និង ម៉ិចស៊ិក)។

កិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មប្រចាំតំបន់ភាគច្រើន ពាក់ព័ន្ធនឹងការកាត់បន្ថយអត្រាពន្ធនាំចូល

មកត្រឹមកម្រិតសូន្យ តាមពេលវេលាដែលបានកំណត់។ ប៉ុន្តែ ប្រទេសមួយចំនួន ចូលរួមតែលើការបើកទីផ្សារចំពោះទំនិញ និង សេវាកម្មពីប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍតែប៉ុណ្ណោះ។ នោះគឺកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ។ សហរដ្ឋអាមេរិក និងសហភាពអឺរ៉ុបផ្តល់លទ្ធភាពអនុគ្រោះពាណិជ្ជកម្មតាមរយៈកម្មវិធី GSP (ប្រព័ន្ធអនុគ្រោះពន្ធទូទៅ) (សូមអានជំពូកទី ៧)។ ប្រទេសរីកចម្រើនដទៃទៀត ដំណើរការប្រព័ន្ធដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នានេះហើយ ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍទំនងជានឹងបង្កើនការផ្តល់ភាពអនុគ្រោះពាណិជ្ជកម្មនានា ទៅឱ្យប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ដូចគ្នា។

គេក៏អនុញ្ញាតឱ្យមានភាពអនុគ្រោះទាំងនេះ នៅក្នុងរង្វង់ WTO ផងដែរ។ អាចមានភាពអនុគ្រោះដែលមានលក្ខណៈរើសអើង ប៉ុន្តែ តាមរយៈការផ្តល់ល័ក្ខខ័ណ្ឌទីផ្សារដែលមានអំណោយផល ចំពោះប្រទេសក្រីក្រមានការរំពឹងទុកថា នៅពេលណាមួយ ប្រទេសទាំងនោះនឹងរីកចម្រើន ហើយក្លាយជាទីផ្សារដ៏ប្រសើរ ប៉ុន្តែប្រទេសនីមួយៗ គប្បីទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍។

ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ មានការសង្ស័យជាច្រើន អំពីផលប្រយោជន៍នៃការអនុគ្រោះពាណិជ្ជកម្មសម្រាប់រយៈពេលវែង។ ចំណុចខ្វះខាតមួយនៃកម្មវិធីទាំងនេះ គឺកម្មវិធីមានលក្ខណៈជាការស្ម័គ្រចិត្ត របស់ប្រទេសនាំចូល។ គេអាចទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ ដោយមិនចាំបាច់ពឹងផ្អែក WTO។ ជាងនេះទៅទៀត ដោយហេតុថា កម្រិតនៃអត្រាពន្ធនាំចូលនៅក្នុងទីផ្សារសំខាន់ៗបានថយចុះ នោះឧត្តមភាពប្រៀបធៀបនៃភាពអនុគ្រោះក៏ចុះថយផងដែរ។ មានការព្រួយបារម្ភផងដែរ អំពីការវិនិយោគ ដែលងាកទៅរកវិស័យដែលបានទទួលការអនុគ្រោះ និងងាកចេញពីវិស័យដែលមានអនាគតល្អប្រសើរសម្រាប់រយៈពេលវែង។ គេឃើញមានការបន្ទុចបង្អាក់ ចំពោះពហុភាវូបនីយកម្ម លើការវិនិយោគ។ នៅក្នុងរយៈពេលវែង ប្រទេសក្រីក្រមិនគួរពឹងផ្អែកទាំងស្រុង លើកិច្ចព្រមព្រៀងដែលមាន លក្ខណៈអនុគ្រោះ សម្រាប់ជំរុញពាណិជ្ជកម្មនាំចេញរបស់ខ្លួនឡើយ។

៣. សេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្មជាជំហានៗ

គោលការណ៍ទី ៣ *គឺការធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្មជាជំហានៗ* តាមរយៈការចរចា។ WTO ពុំមែនជាកិច្ចព្រមព្រៀងពាណិជ្ជកម្មសេរីឡើយ។ ដូចមានបញ្ជាក់នៅក្នុងជំពូកបន្តបន្ទាប់ គេឃើញមានដែននៃវិធានការសម្រាប់ការពារទីផ្សារ ទល់នឹងការប្រកួតប្រជែង ពីសំណាក់ការនាំចូល។ ប៉ុន្តែគោលដៅជាមូលដ្ឋាននៃ WTO គឺត្រូវបង្កើតពាណិជ្ជកម្ម និងការវិនិយោគ តាមរយៈការបង្កើនការបើកទូលាយទីផ្សារ។

រដ្ឋាភិបាលមានសេរីភាពក្នុងការបើកទូលាយទីផ្សាររបស់ខ្លួន ដែលមានលក្ខណៈឯករាជពី WTO ។ បន្ទាប់ពីការចូលក្នុងអង្គការ WTO ប្រទេសកម្ពុជាអាចធ្វើសេរីភាវូបនីយកម្មបន្ថែមទៀត ក្នុងកម្រិតដែលរដ្ឋាភិបាលយល់ថាសមស្រប ។

ក្នុងរយៈពេលប្រហែល ១០ ឆ្នាំម្តង GATT និង WTO តែងតែប្រកាសរៀបចំកិច្ចប្រជុំពាណិជ្ជកម្ម ពហុភាគីដែលបណ្តាប្រទេសជាសមាជិកចូលរួមនៅក្នុងការចរចាទូទៅដ៏ទូលំទូលាយ ដើម្បីបើកទីផ្សាររបស់ ប្រទេសនីមួយៗ ឬពង្រីកដែនគ្របដណ្តប់នៃវិធាននានា ។ អង្គការ WTO ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយកិច្ចប្រជុំនៅ ប្រទេស អ៊ូរូហ្គាយ (Uruguay) ដែលមានរយៈពេលពីឆ្នាំ ១៩៨៦ ដល់ ១៩៩៤ ។

ប្រទេសកម្ពុជានឹងមានឱកាសចូលរួមពេញលេញ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំបច្ចុប្បន្ននៅទីក្រុងដូហា (Doha -រដ្ឋធានីនៃប្រទេសកាតា) ដែលមានរបៀបវារៈសម្រាប់ការចរចាដ៏ទូលាយ ។ កិច្ចប្រជុំនេះគឺជាការបន្តដំណើរការសេរីភាវូបនីយកម្មទីផ្សារ ចំពោះទំនិញឧស្សាហកម្ម ទំនិញកសិកម្ម និងសេវាកម្មនានា ។ គេរំពឹងថា នឹងមានការឈានដល់កិច្ចព្រមព្រៀង WTO ថ្មីៗ ស្តីពីការសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម ។ ប្រការនេះអាចមានផលប្រយោជន៍ជាពិសេសចំពោះប្រទេសកម្ពុជា ហើយជាពិសេស ប្រសិនបើមានការផ្តល់មូលនិធិសម្រាប់ទ្រទ្រង់កំណែទម្រង់គយ ដែលជាគោលដៅចំបងនៃការផ្តួចផ្តើមគំនិតនេះ ។ កិច្ចប្រជុំនៅទីក្រុងដូហា (Doha) ក៏អាចឈានទៅដល់ការបន្ថែមវិធាន WTO នានាថែមទៀតផងដែរ (ឧទាហរណ៍ សូមអានឧបសម្ព័ន្ធ "ខ" ស្តីពីបញ្ហាឧបត្ថម្ភធនលើត្រី) និងដើម្បីពង្រឹងល័ក្ខខ័ណ្ឌនានា ដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះបណ្តាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ។

កិច្ចប្រជុំនៅទីក្រុងដូហា (Doha) ទទួលរងការយឺតយ៉ាវ អូសបន្លាយអស់ពេលយ៉ាងយូរ ដោយសារតែមានភាពខុសគ្នាក្នុងវិស័យកសិកម្ម ។ កិច្ចប្រជុំនេះ ទំនងជានឹងត្រូវធ្វើនៅឆ្នាំ ២០០៦-២០០៧ ។ ប្រការនេះមានន័យថា ផ្នែកឯកជននៅកម្ពុជា នៅមានភ័ព្វសំណាង ក្នុងការកំណត់គោលដៅសម្រាប់ការចរចា ឬយ៉ាងហោចណាស់ដើម្បីពិគ្រោះយោបល់ជាមួយរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីយុទ្ធសាស្ត្រដែលត្រូវអនុវត្ត ។

៤. ប្រព្រឹត្តិកម្មពាណិជ្ជកម្មពិសេស និងដាច់ដោយឡែក

គោលការណ៍ទី ៤ គឺ "ប្រព្រឹត្តិកម្មពាណិជ្ជកម្មពិសេស និងដាច់ដោយឡែក" សម្រាប់ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ។ ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង ទស្សនាទាននេះអនុញ្ញាតឱ្យមានល័ក្ខខ័ណ្ឌងាយស្រួលចំពោះប្រទេសក្រីក្រ ។ ប្រការនេះអាចមានន័យថា មិនអនុវត្តបញ្ញត្តិមួយចំនួននៃកិច្ចព្រមព្រៀងថ្មីចំពោះប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ ហើយក៏ មានន័យផងដែរថា ជាការផ្តល់ពេលវេលាសម្រាប់អនុវត្តបញ្ញត្តិទាំងនោះ ដល់ប្រទេសក្រីក្រ ច្រើនជាងពេលវេលា ដែលត្រូវផ្តល់ឱ្យ

ប្រទេសរីកចម្រើន។ នេះគឺជាទិដ្ឋភាពមួយដ៏មានសារៈសំខាន់នៃកិច្ចប្រជុំនៅទីក្រុងដូហា (Doha)។

ក្នុងនាមជាប្រទេសមានការអភិវឌ្ឍទាបបំផុតមួយ ប្រទេសកម្ពុជានឹងពិនិត្យឃើញថា ខ្លួនស្ថិតក្នុងបញ្ញត្តិដែលមានប្រព្រឹត្តិកម្មពាណិជ្ជកម្មពិសេសជាច្រើន។ ឧទាហរណ៍ កម្ពុជាអាចរួចផុតពីការតម្រូវឱ្យអនុវត្តបញ្ញត្តិ WTO មួយចំនួន ក្នុងពេលអនាគត ឬបានទទួលពេលវេលាបន្ថែមទៀត សម្រាប់អនុវត្តបញ្ញត្តិទាំងនោះ មិនដូចសមាជិកឯទៀត១ទេ។ ជាងនេះទៅទៀត នៅក្នុងការចរចាពាណិជ្ជកម្ម តាមធម្មតាគេមិនតម្រូវឱ្យកម្ពុជាធ្វើវិភាគទានជាចំបង ក្នុងការផ្តល់លទ្ធភាពចូលទៅកាន់ទីផ្សារថ្មី ដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់សមាជិកឯទៀតឡើយ។ បញ្ហាសម្រាប់ក្រុមហ៊ុនឯកជននៅកម្ពុជាគឺ តើល័ក្ខខ័ណ្ឌបែបនេះ ក្នុងរយៈពេលវែងអាចជួយ ឬធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងដ៏រឹងមាំ ក្នុងវិស័យកសិកម្មកម្មន្តសាល និងសេវាកម្ម ដែរឬទេ?